

بررسی

تاریخ سه‌انقلاب

● عمر «انسان خردمند» که آن را به‌صورت مختصر «انسان» می‌نامیم، درمقایسه‌با تاریخ هستی به لحظه‌ای کوتاه می‌ماند؛ از پدیدآمدن ماده، انرژی، اتم، مولکول، فیزیک و شیمی و ۱۳/۵ میلیارد سال تا شکل‌گیری کره زمین در ۴/۵ میلیارد سال پیش، سپس به‌وجودآمدن موجودات زنده و آغاز زیست‌شناسی در ۳/۸ میلیارد سال پیش، تکامل انسان در آفریقا و تولید اولین ابزارهای سنگی در ۲/۵ میلیون سال پیش، تکامل نئاندرتال‌ها در اروپا و خاورمیانه در ۵۰۰هزارسال پیش، استفاده روزمره از آتش در ۳۰۰ هزار سال پیش و تکامل انسان خردمند در شرق آفریقا در ۲۰۰ هزار سال پیش. انقلاب شناختی نیز در ۷۰ هزار سال پیش رخ داد. با این انقلاب، زبان بیان تخیلات ظهور پیدا کرد و «تاریخ» آغاز شد. انسان خردمند از آفریقا بیرون آمد و روی زمین پراکنده شد. در ۱۳ هزار سال پیش با انقراض «فلورسی‌نسیس»، انسان خردمند تنها گونه باقی‌مانده انسان شد. در ۱۲ هزار سال پیش انقلاب کشاورزی روی داد و گیاهان و حیوانات اهلی شدند و سکونتگاه‌های دائم شکل گرفت. در پنج‌هزار سال پیش اولین پادشاهی‌ها، خط، پول و ادیان چندخدایی به وجود آمد. در ۲۵۰۰ سال پیش سکه ابداع شد و پول همگانی مرسوم شد.

در همین زمان امپراتوری پارس نظم سیاسی همگانی «به نفع تمام انسان‌ها» و بودیسم در هند حقیقت فراگیر «هئانیدن تمام موجودات از رنج» را مطرح کردند. در ۵۰۰ سال پیش انقلاب علمی رخ داد. انسان نادانی خود را پذیرفت و کسب بی‌سابقه قدرت را شروع کرد. اروپاییان آمریکا را فتح کردند و اقیانوس‌ها را درنوردیدند. همه سیاره زمین عرصه نظم سیاسی، اقتصادی، اجتماعی واحدی شد و سرمایه‌داری ظهور کرد. دولت ۲۰۰ سال پیش انقلاب صنعتی رخ داد. دولت و بازار جایگزین خانواده و اجتماعات محلی شدند و گیاهان و حیوانات بسیاری منقرض شدند. تا امروز که انسان به سیاره‌های دیگر پا می‌گذارد، سلاح‌های هسته‌ای بقای نوع بشر را تهدید می‌کند و تحولات مهندسی ژنتیک آینده نامعلومی را برای انسان ترسیم می‌کند.

کتاب «انسان خردمند: تاریخ مختصر بشر» نوشته یووال نوح حراری، استاد تاریخ دانشگاه بیت‌المقدس است که استقبال زیادی از آن شده و به بیش از ۳۰ زبان ترجمه شده است. او تاریخ انسان را از زمان فرشت انسان باستان و پیشاتاریخ مرور می‌کند و تاریخ را به چهار بخش تقسیم می‌کند: انقلاب شناختی، انقلاب کشاورزی، وحدت انسان و انقلاب علمی. یکی از بحث‌های کتاب این است که انسان‌های هوشمند به این دلیل بر جهان حاکم شده‌اند که تنها حیواناتی هستند که می‌توانند در تعداد بالا با اعطاف بالایی همکاری کنند. نویسنده استدلال می‌کند که انسان‌های ماقبل تاریخ ممکن است مرکب نسل‌کشی عظیمی شده باشند که منجر به انقراض گونه‌های دیگر انسان مانند نئاندرتال‌ها شده باشد. دلیل اینکه انسان‌های هوشمند می‌توانند با اعطاف‌پذیری زیادی همکاری کنند، این است که می‌توانند به چیزهایی که فقط در تخیلاتشان وجود دارد، باور پیدا کنند و همه سیستم‌های بزرگ همکاری مثل ادیان، ساختارهای سیاسی، شبکه‌های داد و ستد و مؤسسات قضایی در نهایت بر اساس تخیلات

انسان تاریخ مختصر بشر	
	
یووال نوح حراری	
ترجمه: نیک کرگین	
فرهنگ نشر نو	
چاپ اول: ۱۳۹۶	
قیمت: ۵۸۰۰۰ تومان	

انسانی بنا شده‌اند. پول اولین سیستم اعتماد متقابل است که با شکل‌گیری امپراتوری و مذهب توانست جهان را متحد کند.

سه انقلاب کشاورزی، شناختی و علمی بر انسان و موجودات دیگری است که روی کره زمین زندگی می‌کنند: انقلاب شناختی در حدود ۷۰ هزار سال پیش که جهش ژنتیکی در گونه انسان، او را قادر به فکرکردن به اشکالی غیرمتربقه کرد و موجب شد ارتباطات خود را به زبانی جدید سازمان دهد؛ انقلاب شناختی نه‌تنها قادر به انتقال اطلاعات شد، بلکه ذهن انسان خردمند در این دوره توانست فضاهای تخیلی را خلق کند. انقلاب کشاورزی در حدود ۱۲ هزار سال قبل به این روند سرعت داد؛ و انقلاب علمی که ۵۰۰ سال پیش شروع شد و ما هنوز در درون آن به‌سر می‌بریم. نویسنده در کتاب می‌کوشد با دقت علمی و مدارک باقی‌مانده به کنایه سؤالات پاسخ گوید: چطور گونه ما در نبرد برای سلطه بر دیگران پیروز شد؟ چرا نیاکان شکارگر-خوفاک‌جوی ما اقدام به ساختن شهرها و برپایی پادشاهی‌ها کردند؟ چگونه به خدایان و ملت‌ها و حقوق بشر ایمان آوردیم، به پول و کتاب‌ها و قوانین اعتماد کردیم و به بوروکراسی و مصرف‌گرایی امروزی رسیدیم؟ رابطه تاریخ و زیست‌شناسی چیست؟ آیا عدالت در تاریخ یافت می‌شود؟ آیا در مسیر تاریخ مردمانی سعادتمندتر شده‌اند؟ دنیای ما در هزاره آینده بر اساس حدس و گمان به کدام سمت خواهد رفت؟

چه چیزی کشتار یهودیان در خلال جنگ جهانی دوم و به‌ویژه اردوگاه کار آشویتس را از دیگر فجایع قرن بیستم متمایز می‌کند؟ قرنی که در آن کشتارهای بسیاری رخ داد، کشته‌شدن نزدیک به ۲۰ میلیون روس در طول همان جنگ یا بمباران اتمی هیروشیما و ناکاراکی، جنگ ویتنام یا خود نسل‌کشی کامبوجی‌ها و خیل عظیم جنگ‌های فاجعه‌باری که در قرن گذشته دیده‌ایم، چرا اردوگاه کار نازی هم به لحاظ گستردگی و هم به لحاظ کیفی هنوز یک نمونه یکتا باقی مانده است؟ به عقیده بسیاری از متفکران آشویتس اولین کشتار با برنامه و قانونی بود که قرار بود در جریان آن ویروسی از بدن جامعه حذف شود. جورجو آکامین، فیلسوف معاصر ایتالیایی که از اصلی‌ترین چهره‌های تفکر انتقادی اروپاست، در کتاب «باقی‌مانده‌های آشویتس: شاهد و بایگانی» بر همین وجه ممیز آشویتس دست می‌گذارد. این کتاب در ادامه پروژه درخشان هوموساکر قرار می‌گیرد، مجموعه‌ای که با «هوموساکر: حیات برهنه و قدرت حاکم» آغاز شد و آکامین سال‌ها درگیر ادامه و بسط ای پروژه بود (پیش از این در یکی از مجموعه کتاب‌های رخداد با عنوان «قانون و خشونت: بخش‌هایی از این مجموعه به فارسی نیز ترجمه شده است). آکامین دلیل نوشتن این کتاب را سخن‌گفتن در برابر موضع «بیان‌ناپذیری» اردوگاه و سکوت درباره آشویتس می‌داند. فصل ابتدایی کتاب درباره امکان شهادت‌دادن به وقایعی است که ساکنان اردوگاه از سر گذرانده‌اند. از نظر آکامین یکی از دلایلی که یک زندانی را در اردوگاه به زنده‌ماندن ترغیب می‌کرد آرزوی بدل‌شدن به یک شاهد بود یا به زعم پریمو لوی شهادت‌دادن برای برطرف‌کردن احساس گناهی که بازماندگان به دلیل زنده‌ماندن احساس می‌کردند. در خلال یادداشت‌های یکی از بازماندگان آشویتس آمده است: «عزم‌را با جزم کردم به‌رغم هر آنچه شاید به سرم می‌آمد خودم را سرب‌نیست نکنم چون نمی‌خواستم آن شهادی را سرکوب کنم که می‌توانستم به آن بدل شوم».

فصل اول کتاب تقریباً پیرامون مسئله شاهد و امکان شهادت‌دادن می‌گذرد. آکامین می‌کوشد معنا و امکان‌پذیری شهادت را در این فصل روشن سازد، او در مقابل تفکری که می‌کوشد آشویتس را دست‌نخورده باقی بگذارد، شروع به سخن‌گفتن می‌کند و اعتقاد دارد هر شهادی درون خود این عدم امکان شهادت را حمل می‌کند. جودیت باتلر درباره این کتاب می‌نویسد: «متن تأثیرگذار و تکان‌دهنده آکامین در مورد اردوگاه‌های مرگ نازی این پرسش را پیش می‌کشد که وقتی سوزه‌ای که از ریشه‌های طبیعی خود کنده شده سخن می‌گوید، چه بر سر گفتار می‌آید. با وجود اینکه برخی می‌گویند آشویتس شهادت‌دادن را ناممکن می‌سازد اما آکامین نشان می‌دهد چگونه آنکه سخن می‌گوید، این عدم امکان را در گفتار خود حمل و مرزی میان امر انسانی و غیرانسانی ترسیم می‌کند. آکامین وضعیت گفتار را در سرحد امر انسانی می‌کاود، وضعیتی که وحشت و بیان‌ناپذیری امر غیرانسانی را به دنبال دارد، همان امر غیرانسانی که شاهد خود در زبان است». آکامین در این کتاب تقریباً آرشو کاملی از یادداشت‌ها، خاطرات و مصاحبه‌های بازماندگان آشویتس را جمع کرده که خواندن هیچ‌کدام از شدت هول‌انگیزبودن چندان کار ساده‌ای نیست. او پریمو لوی را مثال تمام‌عیاری از بازماندگان و شاهدان آشویتس می‌داند که پس از اسارت ۴ ماهه در آشویتس تجربیاتش را به‌طور خستگی‌ناپذیر برای همه بازگو می‌کند (ص ۱۸). اما «باقی‌مانده‌های آشویتس» صرفاً گزارش و روایت از اردوگاه‌های کار نیست، بلکه آکامین به تاسی از والتر بنیامین منظومه‌ای از تاریخ‌ها و روایت‌ها را در کنار ریشه‌شناسی مفاهیم در تاریخ سیاست غربی پی‌می‌گیرد.

او در فصل دوم سراغ گروهی از افراد در اردوگاه می‌رود که آنها را تسلیم‌شده می‌نامیدند (تلفظ این واژه در آلمانی موزلمان است). ریشه اصلی لغت در عربی به افراد مسلمان اطلاق می‌شود اما نویسنده توضیح می‌آورد در حالی که تسلیم مسلمان بر این اعتقاد است که اراده الله هر لحظه و حتی بر کوچک‌ترین کارها مستجاب می‌شود (تسلیم‌شده در آشویتس در عوض بر اساس از‌دست‌دادن هرگونه اراده و آگاهی تعریف می‌شود: «گروه به نسبت

اندیشه

تاریخ سیاست غربیازمنظر آشویتس

آرش روحی

به گورگون خیره شویوم (گورگون در اساطیر یونان نام زنی با گیسوان مارشکل است که اگر کسی به چهره‌اش خیره می‌شد بدل به سنگ می‌شد) پس هیچ‌کس مرکز نمی‌تواند گورگون را توضیح دهد زیرا کسی که یک بار او را نگاه کرده است زنده نمی‌ماند. در این‌صورت گورگون یک ناچهره است. آکامین درباره مواجهه‌شدن تسلیم‌شده و گورگون می‌نویسد: «کنه گورگون را دیده است نمی‌تواند توصیفی ساده برای تسلیم‌شده باشد. اگر دیدن گورگون به‌معنای دیدن ناممکنی دیدن باشد، پس گورگون نام آن چیزی نیست که در اردوگاه وجود دارد یا روی می‌دهد، واقعی‌ای را از دست می‌دهند و به دنیای ذهنی عقب‌نشینی می‌کنند. در فلسفه ارسطو به این‌گونه افراد نبات-انسان گفته می‌شود که زیست بیرونی آنها متوقف شده است اما همچون گیاهان به زیست درونی ادامه می‌دهند.

دیگر نتیجه‌گیری آکامین در این کتاب، تحت‌تأثیر آرای کارل اشمیت توضیح درباره وضعیت حاد به‌عنوان یک موقعیت سرحدی است. این موقعیت دقیقاً همان کارکردی است که وضعیتی استثنایی دارد. «درست همان‌طور که وضعیت استثنایی به برپایی و تعریف نظم قانونی اجازه بروز می‌دهد، می‌توان در مورد وضعیت عادی در پرتو وضعیت حاد - که در کنه خود نوعی استثنا است - قضاوت کرد و تصمیم گرفت». در اینجا آکامین از سورن کیرکگور نقل می‌کند: «استثنا امر عام و نیز خودش را توضیح می‌دهد، وقتی کسی بخواهد امر عام را

مطالعه کند، فقط لازم است به دنبال

یک استثنای واقعی بگردد». این سطور واجد همان حقیقتی است که آکامین در کتاب مطرح می‌کند، آشویتس نه یک تصادف در سیر تاریخ غرب بلکه استثنایی در معنای کیرکگوری آن است که از آن طریق می‌توان این‌ تاریخ را بررسی کرد.

او در ادامه خصلت متناقض شهادت‌دادن گروه تسلیم‌شده (افرادى که حرف نمی‌زنند) را میانجی فهم آشویتس قرار می‌دهد. برآی فهم آشویتس نخست باید تسلیم‌شده را

درک کرد. اگر نیاموزیم تا همراه با او

خاطرات یک روزنامه‌نگار

آوردم، از رنج و زحمت کار شانه خالی نکردم، سر در کتاب فروبردم و بر همه تباهی‌های محیط اطرافم شوریدم». خواننده در طول کتاب شاهد شکل‌گیری شخصیت راوی است، چنانکه برای هر اقدام او می‌توان در صفحات قبل علتی یافت که زمینه‌ساز آن بوده است. او همچنین در روایت خود به اصطلاحات، غذاهای محلی و سنت‌های مردم آن منطقه نیز اشاره می‌کند.
زیدآبادی درباره این کتاب می‌نویسد: «آنچه مرا به نوشتن خاطرات دوران کودکی‌ام ترغیب کرد، پنج چیز بود. نخست اینکه، خواهرانم دوست داشتند رنج و محنتی که در زندگی تحمل کرده‌اند در جایی ثبت شود. درواقع من تنها بخشی از شرایط محنت‌بار آنان را به تصویر کشیده‌ام و اصل ماجرا در مواردی واقعاً غم‌انگیزتر از این بوده است. دوم اینکه، به نسل کنونی نشان دهم که مال و جاه شان آدمی را

زیدآبادی درباره این کتاب می‌نویسد: «آنچه مرا به نوشتن خاطرات دوران کودکی‌ام ترغیب کرد، پنج چیز بود. نخست اینکه، خواهرانم دوست داشتند رنج و محنتی که در زندگی تحمل کرده‌اند در جایی ثبت شود. درواقع من تنها بخشی از شرایط محنت‌بار آنان را به تصویر کشیده‌ام و اصل ماجرا در مواردی واقعاً غم‌انگیزتر از این بوده است. دوم اینکه، به نسل کنونی نشان دهم که مال و جاه شان آدمی را

زیدآبادی درباره این کتاب می‌نویسد: «آنچه مرا به نوشتن خاطرات دوران کودکی‌ام ترغیب کرد، پنج چیز بود. نخست اینکه، خواهرانم دوست داشتند رنج و محنتی که در زندگی تحمل کرده‌اند در جایی ثبت شود. درواقع من تنها بخشی از شرایط محنت‌بار آنان را به تصویر کشیده‌ام و اصل ماجرا در مواردی واقعاً غم‌انگیزتر از این بوده است. دوم اینکه، به نسل کنونی نشان دهم که مال و جاه شان آدمی را

زیدآبادی ازسرد و گرم روزگار	
	
احمد زیدآبادی	
ناشر: نی	
چاپ اول: ۱۳۹۶	
قیمت: ۱۸۰۰۰ تومان	

آکامین در ادامه دو نوع واکنش نسبت به نجات‌یافته را دسته‌بندی می‌کند، دسته اول افرادی چون ترنس دس‌پرس که اعتقاد داشت بازماندگان نخستین گروه از انسان‌های متمدان‌ند که فراسوی اجبارهای فرهنگ زندگی می‌کنند؛ فراسوی هراس از مرگ که به‌قدر کافی قوی و بیدار هستند که با مرگ روبه‌رو شوند و این چنین زندگی را در آغوش گیرند. دسته دیگر واکنش‌ها شامل افرادی چون بتلهایم می‌شود که احساس گناه در بازماندگان را تصدیق می‌کند. از منظر بتلهایم، فقط توانایی احساس گناه ما را انسان می‌کند زیرا هیچ برتری‌ای نسبت به قربانیان و نجات‌یافتگان وجود ندارد. از منظر آکامین اما این واکنش‌ها در روی یک سکاهند و نوعی همبستگی پنهانی را فاش می‌کنند. آنها دوری ناتوانی موجود زنده در جداکردن راستین بی‌گناهی و گناهکاری‌اند یعنی به مفهومی، ناتوانی از غلبه بر شرم خویش». (ص ۱۰۵) آکامین اما برای توصیف خود درباره مفهوم شرم تحت‌تأثیر هایدگر می‌نویسد، «شرم چیزی نیست شرم احساس بنیادین یک سوزه بودن، به دو معنای ظاهرا وارونه این عبارت: منقاد و حاکم بودن. شرم چیزی است که در همراهی مطلق سوزه‌شدن و سوزه‌زدایی، خسران نفس و تملک نفس، بندگی و حاکمیت تولید می‌شود» (ص ۱۱۹). از این منظر، شرم سرشتی سراسر متناقض‌نما دارد. برای توضیح بهتر این مفهوم آکامین مثالی از شاعر سودایی اسپانیا فرناندو پسوا ارائه می‌کند. در تاریخ ادبیات معروف است پسوا نام‌های مستعار بسیاری داشت. او در یادداشت‌های خود نوشته است با نوشتن هر شعری شخصیت جدیدی که نام مستعارش را از او گرفته درونش متولد می‌شد. آکامین نتیجه می‌گیرد هر سوزه‌شدن نو، حاکی از سوزه‌زدایی است و در عین حال هر سوزه‌زدایی حاکی از تولد دوباره یک سوزه است.

در فصل پایانی کتاب، با عنوان «بایگانی و شهادت»، آکامین برای توضیح مفهوم بایگانی و پیوند آن با شهادت، تفکرات فوکو و پروژه دیرینه‌شناسی‌اش را واکاوی می‌کند و به مفاهیمی که پیش از این در کتاب مطرح کرده وجه فلسفی‌تری می‌بخشد. او درباره مفهوم بایگانی در اندیشه فوکو می‌نویسد، «بایگانی به‌منزله مجموعه قواعدی که رخ داده‌ای گفتار را تعریف می‌کند بین زبان به منزله نظام ساخت جمله‌های ممکن - یعنی امکان‌های سخن‌گفتن و پیگیر زبان جای دارد که مجموعه آنچه گفته شده است، یعنی چیزهای عملا بن‌زای آمده یا نوشته‌شده را وحدت می‌بخشد». (ص ۱۵۸) آکامین در ادامه این فصل مفاهیم پرترکر در فلسفه خود را مانند بالقوکی، حدوث و بایگانی در نسبت با اردگاه تشریح می‌کند. او معتقد است مقوله‌های فلسفی کتاب از آن دسته موضوعات بی‌آزار منطقی یا معرفت‌شناختی نیستند که به آشویتس بی‌ارتباط باشند، آنها عملگرهای هستی‌شناختی‌اند، سلاح‌های ویرانگری که در نبرد زیست‌سیاسی برای هستی به‌کار می‌روند و به همین علت سعی دارد شهادت و امکان آن را از منظر فلسفی تشریح کند.

آکامین در پایان کتاب سراغ یکی از مفاهیم الاهاتی- مسیحایی می‌رود، «مفهوم باقی‌مانده»، و دراین‌باره می‌نویسد، «در مفهوم باقی‌مانده، آپوریای شهادت با آپوریای مسیحاباوری در نهایت مقارن می‌شود. درست همان‌طور که باقی‌مانده بنی‌اسرائیل نه بر کل قوم و نه بر بخشی از قوم، بلکه در واقع بر عدم تقارن کل و جزء دلالت می‌کند، و درست همان‌طور که زمان مسیحایی نه زمان تاریخی و نه ابديت، بلکه در واقع انفصال جداکننده آنهاست، این‌چنین باقی‌مانده‌های آشویتس - شاهدان - نه مردگاند و نه بازماندگان، نه غرق‌شدگاند و نه نجات‌یافتگان؛ بلکه همان چیزی هستند که بین آنها و از آشویتس باقی می‌ماند».

در نهایت کتاب «باقی‌مانده‌های آشویتس» سعی در ترسیم ساختاری دارد که نشان دهد آشویتس نه خاطره‌ای مربوط به گذشته‌که در نهایت از طریق مستندسازی و محاکمان سران نازی بایگانی شده است بلکه فاجعه‌ای است که همیشه چیزی از آن باقی می‌ماند و حل و فصل نمی‌شود. از نظر آکامین، شعار «باشد که آن فاجعه هرگز دوباره روی ندهد» شعاری بی‌معناست چون روشن است که آن «فاجعه» هم‌اینک همه‌جا حضور دارد.

تعیین نمی‌کند. جوهر انسانی از طریق اراده و شکیبایی و آگاهی و عزت نفس تبلور می‌یابد و رشد می‌کند. سوم اینکه، گویا برخی ساده‌دل، واقعا جنگ روانی برخی از رسانه‌ها را باور کرده‌اند که منتقدان، در بر قو بزرگ شده‌اند و همین که در شرایطی «شیرنسکافه» عصرانه‌شان قطع شود، به دريوزگی می‌افتند. چهارم اینکه، اثری به نسبت ادبی خلق کمک کم در همان حال که بغضی در گلو می‌نشانند، لیخندی نیز به لب آورد. به‌واقع طنز و ترازوی را آن هم نه بر مبنای خیال که بر اساس واقعیتی روزمره با یکدیگر ترکیب کرده‌ام تا ماهیت زندگی بهتر نمایان شود. و پنج هم اینکه، گویا سرنوشت اهل سیاست این شده است که در کهنسالی، وسوسه تدوین و ثبت خاطرات به جانشان افتد درحالی‌که دیگر نه توان تمرکز دارند و نه حافظه‌شان یاری می‌کند. با توجه به این تجربه در حقیقت من نوعی پیش‌دستی کردم و «از سرد و گرم روزگار» را به‌عنوان پیش‌درآمد خاطرات پنج‌جلدی‌ام، به نگارش درآوردم. شیوه نگارش‌م نیز به نحوی بود که یکسره دچار ممیزی وزارت ارشاد نشود. جذبات کتاب درمجموع قابل‌تحمل بود و آسیبی به ساختار آن وارد نکرد». پیش از این نیز زیدآبادی در سال ۱۳۸۱ کتاب «دین و دولت در اسرائیل» را از سوی نشر روزنگار منتشر کرده بود.

بررسی

جریان سوم در پنج‌مجلد

● مجموعه پنج‌جلدی مقالات خلیل ملکی برای اولین‌بار در ایران منتشر شد و به‌زودی راهی کتاب‌فروشی‌ها می‌شود. این مجموعه حاصل پنج سال تلاش رضا آذری‌شهرضایی است که با جست‌وجو در آرشیوهای متعدد و نایاب، جمع‌آوری و تدوین شده است. مجموعه حاضر نه‌تنها سیری است در منظومه فکری خلیل ملکی به‌عنوان یکی از چهره‌های اثرگذار در تاریخ و سیاست ایران، بلکه از خلال مقاله‌های او بخش اعظمی از تاریخ و سرنوشت ملت ایران بازسازی می‌شود.

رضا آذری‌شهرضایی درباره خلیل ملکی و این مجموعه در مقدمه جلد اول نوشته است: «خلیل ملکی همان‌گونه که این مجموعه مقالات و نوشته‌ها نیز گواه آن است از معدود فعالان و شخصیت‌های سیاسی ایران معاصر بود که خصوصیاتِ چون عمل‌گرایی در اخلاق‌گرایی و واقع‌بینی را توانمان دارا بود. او درحالی‌که در همه حال نقدها و اعتراضات صریحی را علیه حکومت پهلوی مطرح می‌کرد، ولی هیچ‌گاه باب مذاکره را سدود نمی‌دانست».

جلد اول این مجموعه درباره «حزب توده» حاوی مقالاتی است که ملکی بین سال‌های ۱۳۰۹ تا ۱۳۳۵ نوشته است. نخستین سال‌های روزنامه‌نگاری او با نقد دستگاه حکومت رضاشاه آغاز می‌شود. رویکردی که پیامدهای بسیاری برای او دارد، قطع بورس تحصیلی، اخراج از آلمان و دستگیری‌اش همراه با گروه موسوم به «۵۳ نفر». به‌زودی زندگی سیاسی و حرفه‌ای او با حزب توده و مطبوعات وابسته گره خورد و در این مجلد می‌توان منظومه فکری او و شکل مواجهه‌اش با دستگاه حکومت را از نظر گذراند. جلد دوم با عنوان «انشعاب» به مقالات مربوط به بازه زمانی آبان ۱۳۲۵ تا شهریور ۱۳۳۰ می‌پردازد. در این مقالات زمینه‌های فکری جدایی ملکی از حزب توده بیان می‌شود. با انشعاب از حزب توده دگرگونی اساسی در نحوه تحلیل‌های سیاسی و فکری او رخ می‌دهد. ملکی از تحلیلگر حزب توده به نظریه‌پرداز نهضت ملی‌شدن صنعت نفت بدل می‌شود و در چارچوب نهضت ملی به نقادانی تئوریک سیاسی حزب توده پرداخته و با انتقادهای اساسی پایه‌ها و بنیادهای فکری و سیاسی حزب توده را به چالش می‌کشد. سلسله مقالات «برخورد آرا و عقاید» از جمله آن تحلیل‌های انتقادی است.

جلد سوم درباره «حزب زحمتکشان» حاوی مجموعه مقالات بین شهریور ۱۳۳۰ تا آبان ۱۳۳۱ است؛ مقالات نظری این دوره حول محور ضرورت وجود یک حزب پیشرو در چارچوب اهداف نهضت ملی‌شدن نفت نوشته شده‌اند. ملکی تا سه سال بعد از جدایی دردناکش از حزب توده فعالیت سیاسی نداشت. اما با بالاگرفتن منازعات بر سر ملی‌کردن صنعت نفت در اواخر دهه ۲۰، تصمیم گرفت دوباره وارد عرصه شود. او این کار را قبل از هر چیز به تشویق جلال آل‌احمد انجام داد. سابقه رفاقت و صمیمیت جلال آل‌احمد با خلیل ملکی البته مربوط به ماجرای انشعاب در سال ۱۳۲۶ است، ولی این روابط به تدریج گسترده‌تر و عمیق‌تر شد تا رسید به زمانی که جلال آل‌احمد علاوه بر کار تدریسی، با روزنامه شاهد که توسط مظفر بقایی‌کرمانی و حسین مکی اداره می‌شد،

مقالات جلد چهارم با عنوان «نیروی سوم» از آبان ۱۳۳۱ آغاز و در آذر ۱۳۳۵ به پایان می‌رسند. ملکی مقالات خود را در این دوره بعد از جدایی از دکتر بقایی در چارچوب حزب زحمتکشان نیروی سوم ارائه داد. در این دوره زمانی او علاوه بر مبارزه نظری و سیاسی با حزب توده به نقد برخی رهبران جدانشده از نهضت ملی می‌پردازد که

ملت ایران را تأسیس کردند و بیکه‌تاری حزب توده را به چالش کشیدند. جلال آل‌احمد در بقیه عمر ملکی نیز دوست و مدافع خستگی‌ناپذیر و قابل اعتماد برای او بود.

مقالات جلد چهارم با عنوان «نیروی سوم» از آبان ۱۳۳۱ آغاز و در آذر ۱۳۳۵ به پایان می‌رسند. ملکی مقالات خود را در این دوره بعد از جدایی از دکتر بقایی در چارچوب حزب زحمتکشان نیروی سوم ارائه داد. در این دوره زمانی او علاوه بر مبارزه نظری و سیاسی با حزب توده به نقد برخی رهبران جدانشده از نهضت ملی می‌پردازد که ملت ایران را تأسیس کردند و بیکه‌تاری حزب توده را به چالش کشیدند. جلال آل‌احمد در بقیه عمر ملکی نیز دوست و مدافع خستگی‌ناپذیر و قابل اعتماد برای او بود.

مقالات جلد پنجم با عنوان «جامعه سوسیالیست‌ها» مربوط به دوران بعد از کودتای ۲۸ مرداد است. بین آذر ۱۳۳۵ تا تیر ۱۳۴۶ تحولاتی مانند حادشدن مربوط به احیای جبهه ملی دوم و سوم و تشکیل جامعه سوسیالیست‌ها به وقوع می‌پیوندد. ملکی سعی می‌کند با توجه به شکست نهضت ملی و سرخوردگی در بین نیروهای سیاسی و اشتیاق جامعه به اصلاحات عمیق سیاسی، اقتصادی و اجتماعی به ارائه نظرات و مقالات خود بپردازد.

احمد زیدآبادی

ازسرد و گرم روزگار

احمد زیدآبادی

ناشر: نی

چاپ اول: ۱۳۹۶

قیمت: ۱۸۰۰۰ تومان

احمد زیدآبادی

ازسرد و گرم روزگار